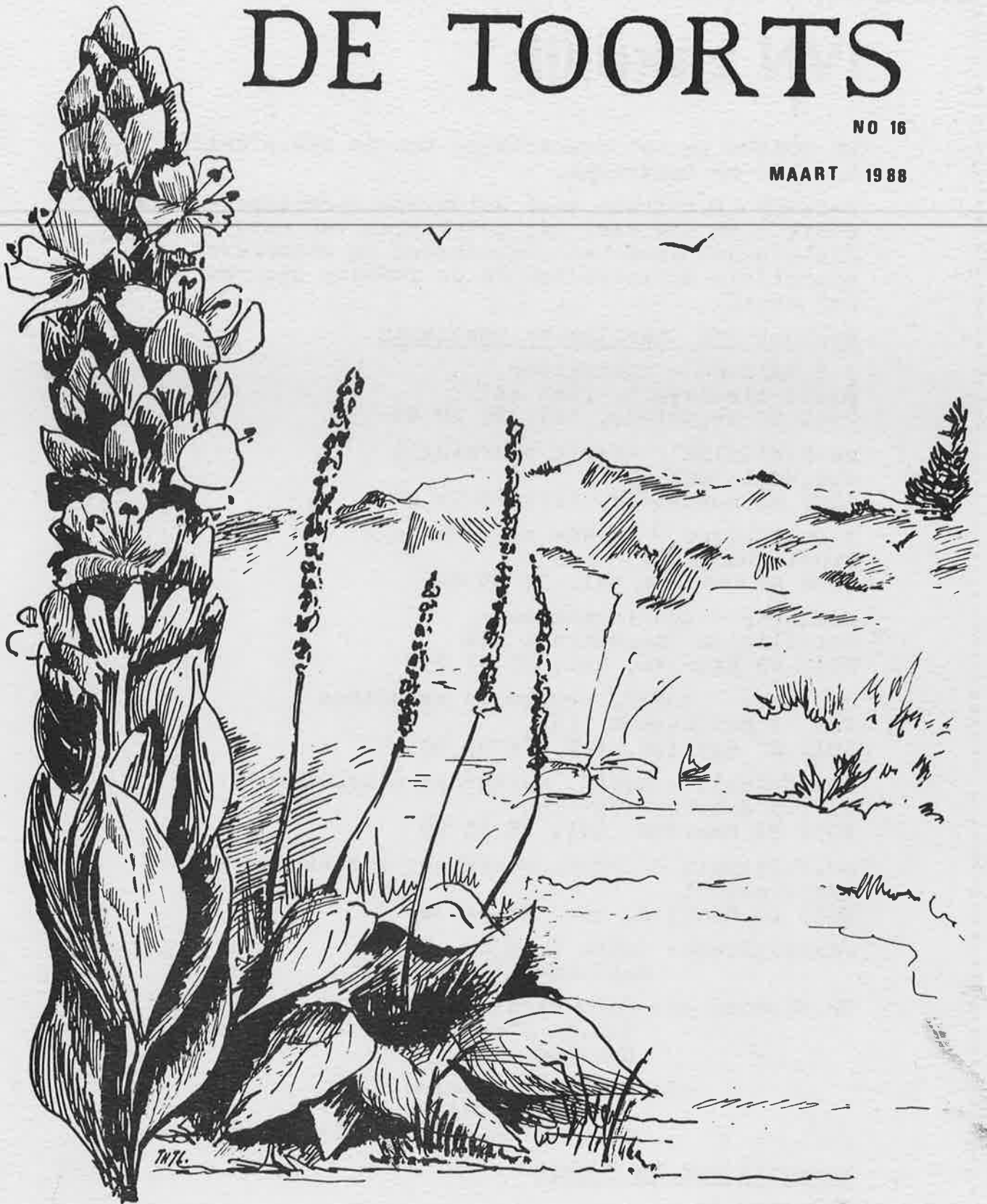

DE TOORTS

NO 16

MAART 1988

contactblad van de afdeling
haarlem en omstreken
van het IVN

6^e JAARGANG

IVN zakelijk

DE TOORTS is het contactblad van de IVN-afdeling Haarlem en Omstreken.

Het IVN (Instituut voor Natuurbeschermingseducatie) stelt zich ten doel het bevorderen van natuur- en milieubesef door het organiseren en stimuleren van educatieve activiteiten in de ruimste zin van het woord.

Bestuur Afd. Haarlem en Omstreken

J.L.Andreae - voorzitter
Provinciënlaan 5, flat 41
2101 SP Heemstede, tel. 29 28 49

mw.M.Wilmink - eerste secretaris
v.d.Waalslaan 20
2105 TD Heemstede, tel. 28 75 28

M.Daalmeijer - tweede secretaris
Prattenburg 201
2036 SJ Haarlem, tel. 33 39 09

✓ F.Hagens - penningmeester
Cornelia de Langestraat 224
2037 NR Haarlem, tel. 36 57 25

J.Cronau - coörd. werkgroep excursies
Van 't Hoffstraat 113
2014 RC Haarlem, tel. 24 09 00

N.v.Esterik - coörd. werkgroep scholen
Aletta Jacobsstraat 180
2037 PE Haarlem, tel. 35 63 98

✓ mw.P.Peeters - coörd. werkgroep cursussen
Delftlaan 71
2023 LC Haarlem, tel. 26 34 36

Jaarbijdrage: leden f 22,50
donateurs f 25,-

Te storten op: Girorekening 5007954
t.n.v. IVN-afd.Haarlem en Omstreken
Haarlem

of: Rabobank Haarlem
rek.nr. 38.94.03.407
t.n.v. IVN-afd. Haarlem en Omstreken

Redactie van DE TOORTS

J.Cronau jr.
R.Hoogstraten
J. de Jong
Th.Litjens
G.Peeters

✓ y. A.

✕ Redactie-adres: Delftlaan 71, 2023 LC Haarlem

Inhoud

Bestuursmededeling	2
Wie heeft er belangstelling voor een huismus? ...	3
Prietpraat	6 =
Kruidenpotterij	8
Micro-organismen	10
✕ Gidsencursus nieuwe stijl	11 ✕
De steenmarter is wèg van auto's	12
✓ Wegwijs	13
Ledenlijst	14
IVN en het milieu	15
Wij feliciteren	15
Programma van het Ecodroom	16

van de redactietafel

DE TOORTS verschijnt deze keer wat vroeger dan andere jaren. Dat heeft zo zijn redenen. De belangrijkste daarvan is de start van de Manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk. Voor die datum (eind maart) moeten onze leden en donateurs op de hoogte zijn van de activiteiten die tijdens de manifestatie zullen plaatsvinden. Het programmaboekje vindt u hierbij.

Verder willen we uw aandacht vragen voor een nieuwe rubriek: Kruidenpotterij. Waarom een kookrubriek? zult u zich afvragen. Omdat u door middel hiervan heel wat kennis kunt vergaren over de eetbare kruiden die in de natuur rondom ons heen te vinden zijn. Om u nader over het onderwerp te informeren organiseert Mona Schön-Westerduin, de schrijfster van de rubriek, een kruidenwandeling, met daarop aansluitend een kruidenmaaltijd, op zaterdag 23 april (zie "Agenda" op achterzijde TOORTS). Vergeet niet u tijdig op te geven.

Kopij inzenden vóór 1 juni

Bestuurs- mededeling

Een berichtje, speciaal bestemd voor de coördinatoren van de publieksactiviteiten.

Bij het samenstellen van het jaarverslag over 1987 kon ik jammer genoeg gebruik maken van maar erg weinig verslagen van de activiteiten van vorig jaar.

De trouwe inzenders/sters wil ik bij deze bedanken. Al diegenen bij wie het er bij ingeschoten is een verslagje te sturen naar het secretariaat, zou ik willen vragen hun leven te beteren.

We hebben toch allemaal van die mooie gekleurde formulieren hiervoor gekregen, ontworpen door Wim Apswoude en gekopieerd en verspreid door Joop Cronau...

Het eerste halfjaar van 1988 vallen onze activiteiten onder de noemer van de "Manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk".

Misschien willen de IVN-gidsen, die nu coördinator zijn van excursies in een bepaald gebied, toch de moeite nemen een kort verslagje toe te sturen aan ondergetekende.

Wij als IVN hebben aardig wat medewerking toegezegd. Het is toch leuk daar in het jaarverslag van 1988 uitgebreid melding van te maken.

Bij voorbaat dank.

O ja, mocht u het vergeten zijn, het adres van het secretariaat is: Van der Waalslaan 20, 2105 TD Heemstede.

Mieke Wilmink

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

Het naderbijkomen van de start van de Manifestatie 1988 van de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk tekent zich ook bij het doen en laten van IVN afd. Haarlem e.o. duidelijk af. We mogen vaststellen dat het IVN blijk geeft zijn doelstellingen waar te maken. Op tal van terreinen in de voorbereiding van de komende gebeurtenissen is onze afdeling samen met anderen actief: de organisatie van de grote reeks excursies, het hele scholenproject en de fietsroutes. Het is niet te veel gezegd dat onze IVN'ers opvallend in touw zijn, actief en produktief bezig. We kunnen terecht trots zijn op ons aandeel in het totaal van de veelsoortige evenementen in het komend voorjaar.

Het bestuur

Wie heeft er nou belangstelling voor een huismus?

Mussen "horen" nu eenmaal gewoon in ons levenspatroon. We interesseren ons eigenlijk niet of nauwelijks voor dit dood-ordinaire vogeltje en pas als ze niet meer geregeld in ons achtertuintje rondhippen, gaat dat opvallen. Zoals bv. in de winter van 1985/86, toen er op ons voederplaat allerlei soorten vogels kwamen fourageren, maar we wekenlang geen mus hebben gezien. En dan ga je ze toch missen. Mussen horen nu eenmaal bij de mens. Speciaal de huismus, de *Passer domesticus*.

En waarom ik nu juist dit vogeltje heb uitverkoren om er wat uitgebreider aandacht aan te besteden en u in dit en in een paar volgende nummers van de Toorts wat meer over te vertellen, heeft een tweetal redenen. Eerstens: in de winter van het vorig jaar hebben Sis en ik ons menigmaal kostelijk vermaakt over de wijze waarop mussen zich in korte tijd blijken te kunnen aanpassen aan het gedrag van andere vogelsoorten, met name aan dat van de mees, door, aanvankelijk weliswaar nog wat fladderend onge oefend, maar allengs meer ervaren en met het nodige succes, óók ondersteboven aan een vetbol te gaan hangen en zo nog menig "graantje mee te pikken"!

Een tweede confrontatie, ietwat triester, dateert van afgelopen zomer. Terugkerend van een paar weken vakantie, werd ons door de buurvrouw verteld dat ze voor het raam van onze slaapkamer, aan de binnenkant dus, een mus had zien zitten. Nu heb ik een paar jaar geleden op de zolder wel eens een spreeuw gevangen, die blijkbaar door een door mij nimmer ontdekte opening onder de dakpannen naar binnen was gekomen, dus verbaasde dit verhaal mij niet zo. Maar hoe ik aanvankelijk ook overal heb gezocht, die geanoncerde mus kon ik nergens vinden. Ik trooste me al met de gedachte dat die dan wel bij één of andere schoonmaak gemummificeerd tevoorschijn zou komen, toen ik opeens, puur bij toeval, het verstijfde mussenlijkje ontdekte onder de bladeren van de varen die in onze huiskamer hangt. Het beestje moet beslist geen plezierige dood hebben gehad, gezien ook de poepjes die we door het hele huis terugvonden...

Deze beide gebeurtenissen waren voor mij voldoende reden om me wat meer voor de Passer domesticus, de huismus dus, te gaan interesseren. En dan blijkt wat een leuk vogeltje het eigenlijk is. Met name de inventiviteit van het beestje, die ons al wel was opgevallen, lijkt veelal aan het ongelooflijke te grenzen. Zo las ik over een biologe, die bestudeerde hoe graafwespen te werk gaan bij het aanleggen van een proviandvoorraad voor hun nakomelingen. Op het studieterrein van deze onderzoekster bleek zich ook een klein groepje huismussen op te houden. Zij voorzagen in hun onderhoud door het stelen van door de wespen buitgemaakte en verlamde sprinkhanen! Ook kunnen mussen, als geroutineerde strandvogels, de getijdlijn langs het strand aflopen, of ze plukken met de behendigheid van een vliegenvanger, vliegjes en motten uit de lichtvlekken rondom straatlantaarns weg.

Van waar komt onze Passer domesticus? Daarover schijnen de meningen lichtelijk verdeeld te zijn. De meeste van de door mij geraadpleegde bronnen houden het op Z.W.-Azië, andere laten de oermus geboren zijn in de droge en warme gebieden van Afrika. Wat we wel zeker weten is dat de huismus strikt gebonden is aan het voorkomen van mensen, zowel wat de nestplaats als het verzamelen van voedsel betreft. En ook dat hij, als "commensaal" van de mens, intussen de meeste delen van de wereld bevolkt.

Vanuit Europa is de huismus met de mens meegetrokken naar Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland, maar schijnt (nog) te ontbreken in grote delen van Oost- en Zuidoost-Azië, in West-Australië, bij de evenaar en in de poolgebieden, hoewel hij zich (pas vrij laat) in Scandinavië, ten noorden van de poolcirkel, blijvend heeft weten te vestigen.

In Amerika werd de huismus in 1850 ingevoerd door Engelse kolonisten, die graag een blijvende herinnering aan het moederland ("English sparrow") wilden meenemen. Na zo'n 25 jaar waren de mussen hier echter oppermachtig geworden, in sommige gebieden werden zelfs de inheemse vogels verdreven. En sinds die tijd is de mus, evenals trouwens in ons land, ook daar een "vrije vogel". In Sibirië heeft hij zich in de loop van deze eeuw met de voortschrijdende uitbreiding van de landbouwgebieden in snel tempo vermeerderd en zijn gebied uitgebreid. Overal ter wereld trekt hij trouwens mee met de gaangrens.

Opvallend is dat we geen mussen zullen tegenkomen in bosgebieden, ook niet bij (een groepje) huizen, die midden in het bos liggen. Ook schijnt de mus geen bergbewoner te zijn.

Voor wat ons land betreft, ontbreekt hij alleen op Rottumeroog, sinds daar na 1969 geen mensen meer wonen en woont hij (nog) niet in Almere, naar ik me heb laten vertellen.

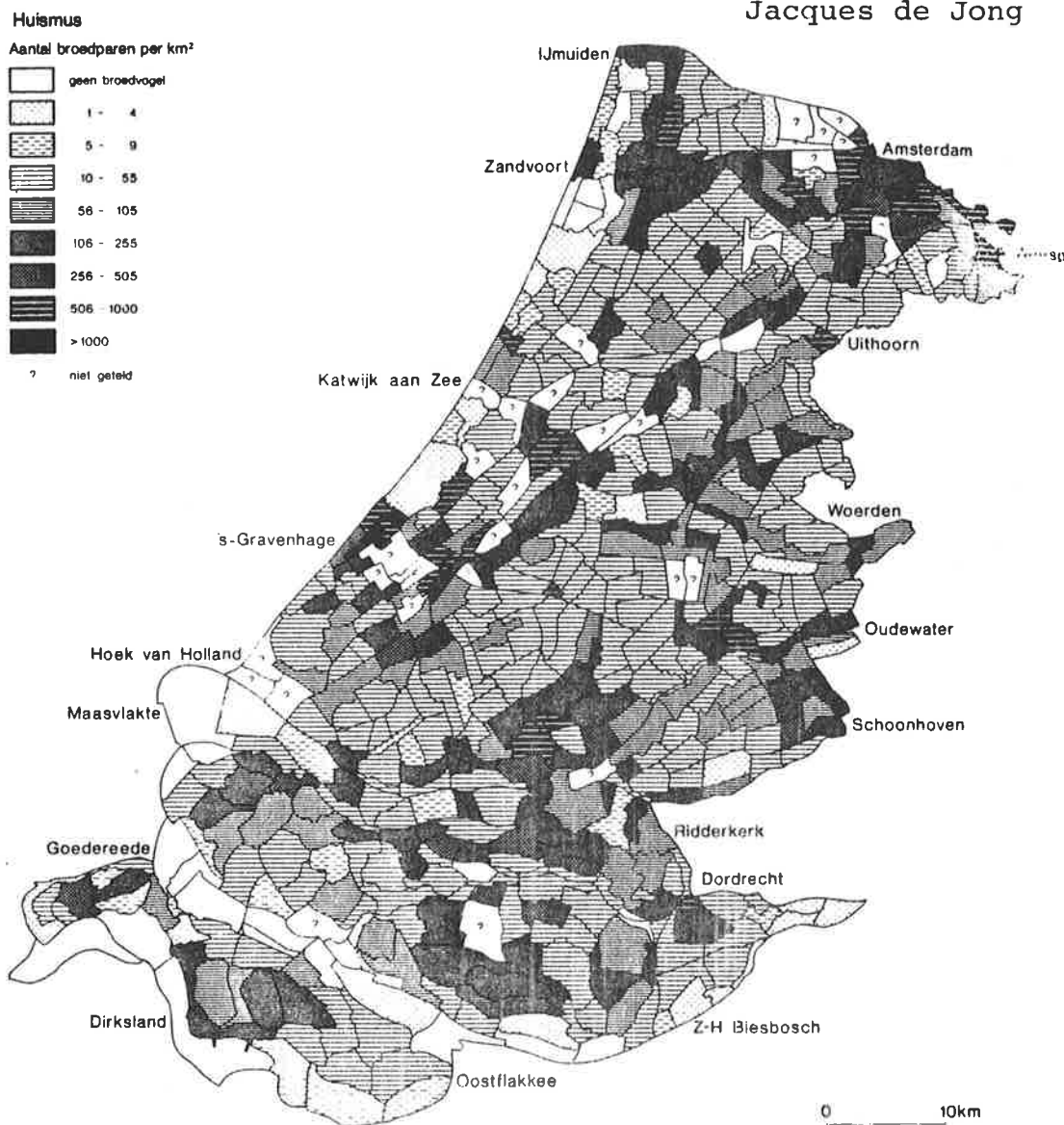
Vroeger werden de mussen tot de familie van de vinken gerekend, waarmee ze, behalve de dikke kegelsnavel, ook de zeer sterk gereduceerde buitenste grote slagpen gemeen hebben. De laatste tijd ziet men ze echter meer als onderfamilie van de Aziatische en Afrikaanse weervogels, vanwege een aantal overeenkomstige kenmerken aan de schedel en bovendien omdat ze -anders dan de vinken- overdekte nesten bouwen. Voor zover ze tenminste niet in spleten in muren, tussen de regenpijp en de muur, in verlaten zwaluwnesten of onder dakpannen broeden. Een dood-enkele keer schijnt een mus

nog wel eens een kunstig boomnest te kunnen maken, maar verreweg de meeste broeden toch in een slordig nest onder dakpannen. En wel in losse kolonies: onder de pannen van één of enkele aan elkaar grenzende woningen liggen de nesten vaak in elkaars buurt, terwijl onder de pannen van andere, direct daar in de buurt liggende huizen geen nest te vinden is.

Het meest belangrijk is dat het nest zich hoog boven de grond bevindt en ook daarin verloochent de soort zijn afkomst als steppevogel niet: nesten zijn daar immers gevaarlijke attributen, omdat ze een geconcentreerde hoeveelheid voedsel bevatten voor vele "voorbijgangers". Daarom moeten die nesten zo hoog mogelijk (in steppegebieden dus in een boom) worden gebouwd en vooral ook overkoepeld. En dat kunnen de weervogels als geen andere, zoals wij met eigen ogen in het Afrikaanse Kenija hebben kunnen zien!

Volgende keer wil ik u graag wat vertellen over het baltsgedrag en de nestbouw. Rest mij nog mijn oud-collega Piet van Zalinge te danken voor het materiaal dat hij mij verschaftte.

Jacques de Jong

(uit: "Randstad en Broedvogels")

De vorige keer heb ik u verteld dat kapmeeuwen verre van kieskeurig zijn. Daarom is dit dier niet alleen op het strand te vinden, op zoek naar wat de zee heeft neergelegd, maar ook naar wat mensen er zoal achterlaten. De tafel blijkt altijd gedekt te zijn: met brood, met restjes van gebakken vis, met patat, met ijshoorntjes, noem maar op. De meeuw weet er wel weg mee.

Ook op andere manieren komt hij aan voedsel. U hebt vast wel eens een boer aan het ploegen gezien. Tientallen meeuwen, kauwen, zwarte kraaien volgen de ploeg van nabij. Met de omgeworpen grond komen wormen, maden en insecten naar boven. Je hoeft alleen maar de andere voor te zijn en toe te happen en je kostje is op een gemakkelijke manier gekocht.

Bij alle werkzaamheden waarbij de grond in beweging wordt gebracht, valt er trouwens wel wat te halen. Ik rijd nogal eens over de Westelijke Randweg en zie de meeuwen en kraaiachtigen bezig tussen de bollenboeren en tuinders.

Maar als er nu niet geploegd, geëgd en gespit wordt? Geen nood. Dan zorgen de meeuwen zelf wel dat hun kostje naar boven komt. Misschien hebt u ze wel eens bezig gezien op een weiland of sportveld. Hoe meer regen er is gevallen, hoe groter uw kans is de meeuwen te zien trappelen. De poten gaan beurte- lings op en neer. En de wormen, maden en insecten komen de grond uit. Ze worden er als het ware uit getrappeld. Het is hetzelfde systeem als waarmee de hengelaars hun aaswormen uit de grond halen. Maar zij gebruiken een schop of een riek. Meeuwen doen het subtieler. Veel andere vogels, met name Kieviten, doen het net zo.

De vraag dringt zich op: is dit nu aangeleerd of aangeboren gedrag? Anders gezegd: wat doet de vogel instinctief en wat heeft hij door ervaring verworven? Ik neem aan dat veel in het leven wordt geleerd. Bij toeval ontdekt, afgekeken van oudere vogels of na veel proberen met veel miskleunen en af en toe een geslaagde poging verworven. Want alles wijst erop: meeuwen zijn én intelligent én slim. Dus kunnen ze hoogst- waarschijnlijk, ja, wel zeker, iets aanleren. Ik weet niet of hier onderzoek naar is gedaan. Voor berichten hierover houd ik me aanbevolen.

Wat nu dat trappelen betreft, dat zou wel eens aangeboren gedrag kunnen zijn. Dat is zeker het geval bij de Kievit, tenminste als het verhaal dat een oude man mij eens vertelde, waar is.

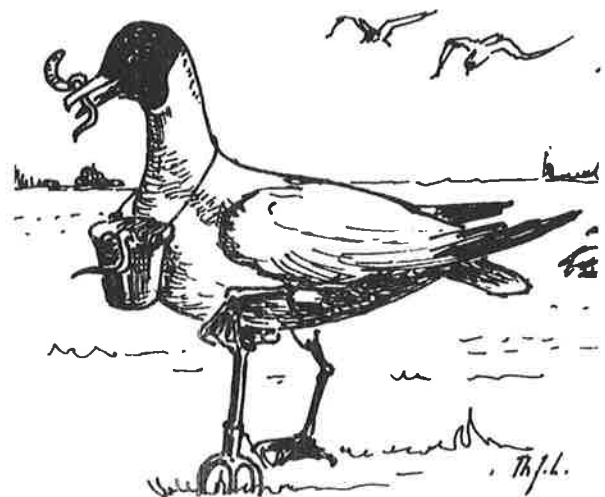
Het zal in 1948 of 1949 zijn geweest, dat ik met deze oude baas in gesprek raakte. In die tijd waren in het gebied waar ik woonde (Zuidoost-Friesland) nogal wat vrij grote kuiken- broederijen. Ik was een jaar of 20 en ik kreeg het met de man

over de geluiden van vogels. Waren die nu aangeboren of moesten die geleerd worden van oudere vogels? De man vertelde me het volgende verhaal. Men had eens een aantal kievitseieren tegelijk met kippeëieren in een broedmachine laten uitbroeden. Zodra de kieviten uitkwamen, waren ze weggehaald en apart grootgebracht. Ze hadden, nadat ze volwassen waren geworden, nooit andere kieviten gezien of gehoord. Ze riep dan ook niet "kiewit", maar stootten zo maar wat kreetjes uit. In de TV-serie "Vogels kijken" was iets dergelijks te zien. Daarin werd getoond, en men liet het ook horen, dat vinken die nooit in contact zijn geweest met soortgenoten, maar wel met andere vogels, de vinkeslag niet aanleren.

Maar terug naar het verhaal van de oude baas. De kippenboer vroeg zich ook af of dat trappelen om insecten uit de grond te jagen was aangeboren of aangeleerd. Om dat na te gaan nam hij een natte dweil (om de vochtige grond te imiteren), zette de intussen volwassen geworden kievit erop en ... zie daar, de vogel die nooit een andere weidevogel had gezien en dus het kunstje niet kon kennen, begon te trappelen. En wat bij de kievit aangeboren gedrag is, zal het ook wel bij de kapmeeuw zijn, denk ik zo.

En dus weer terug naar mijn kapmeeuwen. Wat moeten ze in de winter als er niemand op het strand ligt die iets achterlaat? Als er niet geploegd, geëgd, gespit, geschoffeld en gerooid wordt? Als de grond hard bevroren is en met een laag sneeuw is bedekt? Als trappelen niet helpt? Dan gun ik hun graag wat van de voorraad van mijn voerplank. Al is het eigenlijk niet voor de kapmeeuw en de kauw en de mus en de spreeuw bestemd, maar in de eerste plaats voor de meesjes, de vinken, het roodborstje, de specht en zo meer. Laten ze maar wat meepikken, de kapmeeuwen.

Maar zelfs in de strengste winter hoef je eigenlijk met de meeuwen (en vooral de kapmeeuwen) en hun tegengesteld gekleurde trawanten de kauwen, de zwarte kraaien en wat roeken geen medelijden te hebben. Doordat ze alles lusten, komen ze zogoed als altijd aan de kost. Ze zitten in hertenkampen, in kinderboerderijen, in en op afvalbakken, zwerven door winkelcentra, bij patatkramen, om de keukens van zinken- en bejaardenhuizen, op vuilnisbelten en stortplaatsen. Kortom: ze zitten overal waar maar iets te halen is. En ze komen de strenge winters door. Natuurlijk sneuvelen er ook. Maar wie zijn dat? Juist: de zieken, de zwakken. En wie komen de winter door? Alweer juist: de sterkste en de slimste. "Survival of the fittest" (Overleving van de sterkste). Zo houden we een sterke soort.

De volgende keer over de "liefde" van de kapmeeuw voor de mens.

Niek Nicolai

kruidenpotterij

Mona Schön-Westerduin, een van de deelneemsters aan de gidsencursus-nieuwe-stijl, interesseert zich zeer voor de vegetarische kookkunst. De gidsen in spe hebben al eens kunnen kennismaken met een paar door haar bereide gerechten. Iedereen was enthousiast en dat bracht Mona op het idee een rubriek over dit onderwerp in DE TOORTS te starten. De eerste aflevering gaat over een paar verwarmende gerechten voor de winter die, als u deze TOORTS in de bus krijgt, officieel nog niet voorbij is.

POMPOENSOEP

Soep van pompoen is een heerlijke winterse maaltijd: pittig en vol smaak. Een uitstekende afwisseling voor erwten- of bonensoep. Pompoen is een vrucht-groente die pas in de loop van het najaar smakelijk wordt, een echte winter-bewaargroente dus. Pompoen wordt ook wel kalebas genoemd. Pompoenen zijn vooral waardevol vanwege het hoge gehalte aan mineralen en caroteen. Er zijn veel soorten pompoenen in allerlei kleuren en vormen: groen, oranje, geel, rond of langwerpig.

Je kunt pompoen de hele winter door gebruiken voor allerlei gerechten, zoals: pompoenmoes, pompoentaart (zoet met rozijnen en sinaasappelschil of hartig met prei en champignons), gefrituurde pompoen, gevulde pompoen uit de oven enz.

Pompoenen moeten koel, maar wel vorstvrij en droog bewaard worden. Controleer regelmatig je voorraad en neem het eerst die pompoen die eventueel plekje heeft. Van de pompoen kan alles gebruikt worden. De schil hoeft er dus niet af. Die bevat juist waardevolle voedingsstoffen en zelfs de zaden kunnen gegeten worden. Spoel en droog ze af, pel ze zoals beukenootjes en rooster ze dan in een droge, hete koekepan, totdat ze knappen, en doe er op het laatst een scheutje shoyu (dit is een zoute soja-saus) over. Af laten koelen en je hebt een heerlijk borrelnootje.

Het recept voor de pompoensoep laten we hierna volgen. U kunt het op de volgende bladzij vinden.

Ingrediënten

- 1 kleine pompoen (+ 500 g)
- 1 flinke prei
- 1 teentje knoflook
- 1 eetlepel olie
- zeezout naar smaak
- 1 laurierblad
- 1 theelepeltje vers geraspte gemberwortel
- 1 liter water of bouillon

Boen de pompoen schoon. Verdeel hem in vieren en verwijder alle pitten met een lepel. Snijd er blokjes van met schil en al (snijd eerst in schijven). Was de prei en snijd die in ringen, ook het groen en eventueel de wortels gebruiken. Hak de knoflook fijn en fruit even aan in de olie. Doe de prei erbij en dan ook de blokjes pom-

poen. Voeg langzaam de bouillon erbij en de kruiden en breng alles aan de kook. Laat het geheel 25 à 30 minuten koken. Maak op smaak af met zout of shoyu en serveer in voorverwarmde borden. Garneer met wat peterselie of, voor de echte natuurliefhebbers, met

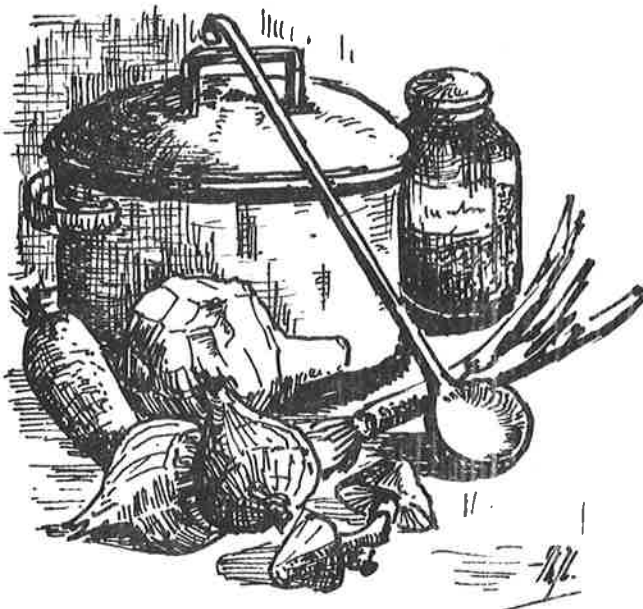
LINZEN-GROENTESOEP

iets van wilde groente, zoals fluitekruid of muur. In een zachte winter is er wel iets te vinden. Het is ook lekker om wat van de geroosterde pitten op de soep te strooien.

Van de peulgewassen zijn linzen het best verteerbaar en zij kunnen dan ook als zeer geschikt voedsel worden beschouwd. Bij vegetarisch levende volken, vooral in India (daar heet linzensoep "dall") vervangen linzen de voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong. Dat zij hiervoor zo geschikt zijn, komt door hun hoge eiwitgehalte (23%). Linzen zijn zacht van smaak en kunnen snel gaar gekookt worden. Er zijn verschillende soorten linzen: bruine, groene en oranje. De bruine en de oranje variëteit koken makkelijk stuk en zijn daarom heel geschikt om er soep van te koken.

Ingrediënten

1 kop linzen	1 blaadje foelie	bouillon
½ kop havervlokken	2 kruidnagels	event. kombuzeewier, (+ 10 cm lang)
1 ui	1 eetlepel olie	2 à 3 shiitakes, gedroogde paddestoelen
1 wortel	zeezout naar smaak	
stukje knolselderij	1 liter water of	

Kijk de linzen na op steentjes (gaat makkelijk op een wit bord), was ze en zet ze op met ruim driemaal zoveel water, de kombu, de shiitakes en de kruiden. Breng aan de kook en laat dan op zacht vuur in 30 à 45 minuten gaar worden. Was de groente en snijd die fijn, de ui in schijfjes, de wortel in kwart schijfjes en de knolselderij in blokjes. Fruit de groente in de olie en laat even stoven. Pureer de bijna gare linzen en voeg bij de groente, strooi hierop de havervlokken en voeg zoveel water of bouillon toe als je soep wilt hebben. Breng het geheel aan de kook

en laat samen nog een goed kwartier koken. Maak op smaak af en serveer met iets groens, bijvoorbeeld flinterdun gesneden prei.

"Soldaatjes" zijn heel lekker bij deze soep. Snij 2 oude boterhammen in blokjes, smeer de boterhammen eventueel eerst in met wat knoflook en sprenkel er wat shoyu over. Bak de stukjes brood in wat olie of frituur ze.

Eet smakelijk.

Mona Schön-Westerduin

MICRO- organismen rondom ons heen...

de jeukverwekkende zondebok-
langarmkever ♀ (sterk vergroot)

Je ziet ze niet en toch zijn ze er....
Altijd zijn ze in de buurt, ook in de schoonste huishoudens.
Twee miljoen stofmijten gedijen in een tweepersoonsbed. Ze
doen zich te goed aan de afgestorven huidcellen van de mens.
Een volwassen stofmijt is 0,1 mm. klein.
Een leger van houtwormen knabbelt aan antiek, kasten en stoelen.
In kamerplanten leven miljoenen kleine beestjes. Miljoenen
bacteriën leven op onze huid; nog eens miljoenen in ons lichaam.
Microscopisch klein zijn deze levende wezentjes en ze hebben de
meest bizarre vormen.
De snuitkever lijkt onder de microscoop op de neusbeer. De
bedluis heeft in vergelijking met haar grote, met mensenbloed
volgezogen lijf, een klein kopje.
Gaat u maar lekker slapen. Ik wens u een goede nachtrust.....

HEBT U ZICH AL OPGEGEVEN VOOR DE EXCLUSIEVE KRUIDENWANDE-
LING MET AANSLUITEND EEN KRUIDENMAALTIJD BIJ MONA THUIS?

HAAST U!

ZIE VOOR VERDERE GEGEVENS DE AGENDA ACHTER OP "DE TOORTS".

GIDSENCURSUS NIEUWE STIJL

HOOFDSTUK I

Zondag 13 december j.l. hielden de deelnemers en deelnemsters aan de Gidsencursus een onderlinge manifestatie: ze konden, als voorbereiding op het "grote" werk straks, elkaar laten zien wat ze op dit ogenblik in hun mars hadden.

Ik weet nu nóg niet, hoe Sis en ik ineens in dit gebeuren verzeild zijn geraakt, maar een feit is dat wij weliswaar de videovoorstelling misten, nog wel het grootste deel van de diapresentatie meemaakten en verder de hele ochtend en middag hebben meegelopen, -geluisterd, -gekeken en -gegeten, hoewel (ik kan het niet genoeg benadrukken) wij beiden toch eigenlijk maar een stel indringers waren...!

Het plan om diezelfde middag de excursie in Middenduin mee te lopen, hebben we maar laten varen: het was hier immers véél te gezellig en...te leerzaam! Wèl heb ik Plien moeten beloven van deze manifestatie een verslag(je) te maken en daarmee ben ik nu dus bezig.

Het voert me te ver -en het is, dacht ik, bovendien niet de bedoeling van deze presentatie- om ieders "produkt" hier uitvoerig te beschrijven. Voor ons was het een lawine van geselecteerde en veelsoortige informatie: van buiten-excursie tot een maaltijd van linzen- en pompoenensoep en van vogel- en bomenexpositie tot een (ietwat moeilijke) uitleg over de gulden snede in de natuur.

Zonder iemand speciaal onder de kin te willen strijken, kan ik u verzekeren dat de hele presentatie van 'n leien dakje liep en alle creaties op hoog niveau stonden. Niets dan lof daarom voor alle cursisten en voor hun presentaties; er was kennelijk door een ieder een massa voorbereidend werk gedaan! Het was voor ons enigszins een pleister op de wonde, te weten dat, als Plien en Gerard straks vertrekken, het onderdeel "excursies" in ieder geval aardig opgevangen kan worden....!

Tot slot nóg dit: ik was óók erg blij op deze manifestatie aanwezig te zijn geweest, omdat ik nu mijn steentje kon bijdragen om de vogel-expositie van Mariska en José praktisch in zijn geheel geplaatst te krijgen in het Milieucentrum in park Groenendaal. Hebt u deze tentoonstelling (zoals u weet, georganiseerd door de "vogelaars", maar voor een niet onbelangrijk deel opgebouwd door Claar, Mariska, Sis en mijzelf) nog niet gezien? Hindert niet: die is er nog tot in maart. Maar u moet 'm wèl zien!

Jacques de Jong

HOOFDSTUK II

In september 1986 zijn we vol moed begonnen aan een cursus die anderhalf jaar moest gaan duren.

Het leek ons toen een heel lange tijd, waar we wel een beetje tegenop zagen. Achteraf bezien zijn al die maanden omgevlogen.

En nu staan we voor de afsluiting van de cursus. Op zondag 20 maart zal aan 24 cursisten het diploma "Natuurgids" worden uitgereikt (of al uitgereikt zijn, wanneer DE TOORTS na die datum pas in uw brievenbus rolt).

Gedurende anderhalf jaar hebben de cursisten kennisgemaakt met IVN-activiteiten, met natuurgebieden, landschappen, milieu en milieuproblemen, met planten en dieren en met manieren waarop je anderen erover kunt informeren.

De cursisten willen, na het behalen van het diploma, actief blijven in de natuureducatie op een wijze die overeenkomt met hun eigen voorkeur en de tijd die ze beschikbaar hebben. Voor de afdeling en het werk in de afdeling is dat een goede ontwikkeling. Vele handen maken immers licht werk.

Samen met deze nieuwe lichter gidsen gaan we enthousiast verder.

Wergroep cursussen

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

De steenmarter is weg van auto's!

De lieveling van de Duitsers, de auto, heeft ook bewonderaars onder de viervoeters, nl. de steenmarter.

De schade die deze kleine roofdiertjes aanrichten, loopt jaarlijks in de miljoenen. Ze knabbelen met plezier aan allerlei kabeltjes onder de motorkap.

Mercedes en Audi hebben hiertegen gezamenlijk een electronisch afschrikstelsel ontwikkeld. Dit stelsel wordt momenteel op het universiteitsterrein van Giessen op z'n waarde getest. Het werkt als schrikdraad om een weiland en de marters krijgen bij aanraking een tik op de vingers. Mocht deze voor mens en dier ongevaarlijke stroomstoot in de praktijk goed werken, dan wordt het stelsel in serieproductie genomen. Het afweersysteem wordt gevoed door de accu en werkt alleen bij uitgeschakelde motor.

Waarom juist steenmarters een grote voorkeur voor auto's hebben is vooralsnog een raadsel. Uit tests met 30 van deze dieren in een grote vollière met speelgoed, zoals holle bomen, kisten, maar ook enkele auto's, bleek dat deze laatste toch de voorkeur hadden. Dit in tegenstelling tot boommarter, fret en nerts, die de auto's links lieten liggen.

Wellicht is de nieuwsgierigheid van de steenmarter er debet aan. Is zijn nieuwsgierigheid eenmaal gewekt, dan wordt het object met nagels en tanden op bruikbaarheid "getest".

(overgenomen uit "EOS".)

Wegwijs

IN NATUUR- EN MILIEU- BESCHERMEND NEDERLAND

Terug van een beetje weg- geweest. Na een onderbre- king van twee nummers van DE TOORTS pakken we de draad weer op. Het woord is ditmaal aan de kerngroep IJmond van de Vereniging Milieudefensie. Deze lan- delijke vereniging, een van de grotere in Nederland, staat inmiddels al weer 15 jaar op de bres voor het behoud van ons leef- milieu. Door het land ver- spreid is een aantal zoge- heten "kerngroepen" actief op plaatselijk en regionaal niveau. Inhoudelijke onder- bouwing van activiteiten

wordt verzorgd door een aantal werkgroepen, zoals die voor huishoudelijk afval, landbouw, luchtverontreiniging en zure regen, vrouwen en milieu. Daarnaast bestaan er nog zogenoemde "werkgroepen Milieukompas", die de voorlichting ter hand nemen. Ook in Haarlem is een dergelijke groep aanwezig, contact- persoon is Vera Loot (tel. 023-374991).

Wie geïnteresserd is in de activiteiten en ideeën van de Vereniging Milieudefensie raad ik aan het recente jubileum- nummer van het maandblad "Milieudefensie" (december 1987) eens door te lezen. Zeer boeiend vond ik de terugblik op 15 jaar milieubeleid, verwoord in interviews met de opeenvolgende "milieu"-ministers (van L. Stuyt tot en met Ed Nijpels), maar dit terzijde.

Johan Cronau

Kerngroep IJmond

De Kerngroep IJmond van de Vereniging Milieudefensie levert al ruim 13 jaar een bijdrage aan de verbetering van het milieu in het algemeen en van het milieu in de IJmond in het bij- zonder. Als afdeling van de landelijke vereniging voert de kerngroep vaak het plaatselijke actiewerk uit, dat door het hoofdbureau wordt aangegeven. Maar het is ook wel eens an- dersom. De aanwezigheid van een grote industrie als Hoogovens in de IJmond maakt het ondernemen van actie door de lande-

lijke vereniging noodzakelijk. Er zijn in de loop der jaren al veel onderwerpen aangepakt. In de beginjaren werden we opgeschrikt door uitbreidingsplannen van Hoogovens die, om 11 miljoen ton staal te kunnen produceren, de zee in wilden. Deze plannen zijn door de economische recessie achterhaald, maar nog altijd wordt er touwgetrokken over de toegestane hoeveelheden uitstoot van schadelijke stoffen.

Ook het onderwerp energie heeft lange tijd op het programma van de kerngroep gestaan. Er werd een fraaie tentoonstelling over zonne-energie gemaakt.

De laatste jaren is de aandacht meer verschoven naar onderwerpen als afval (aanstelling van een "milieuboer"), inzameling van klein chemisch afval en het bespuiten van plantsoenen. Dit zijn onderwerpen die toch dichterbij huis liggen, waaraan mensen zelf een bijdrage kunnen leveren en waarmee gemakkelijker succes behaald kan worden. Voor het oplossen van milieuproblemen zoals Hoogovens die veroorzaakt, is een langere adem nodig. Al werd bijvoorbeeld een actieweek als de "zure regenweek" aangegrepen om weer eens bij Hoogovens langs te gaan en een eisenpakket op tafel te leggen ten aanzien van de uitstoot van zwaveldioxyde en stikstofoxyden.

Naast het vaak toch wat theoretische werk als het schrijven van brieven, nota's, bezwaarschriften, persberichten en dergelijke is er ook ruimte voor het meer praktische, zoals het staan met een standje op markten en bij manifestaties. Minstens één maal per jaar wordt er iets "geknutseld" om een actie wat aantrekkelijker te maken.

Deze opsomming bekijkend kan gesteld worden dat de kerngroep in de afgelopen jaren behoorlijk veelzijdig actief is geweest, maar het ideaal blijft: onszelf overbodig te maken, doordat alle milieuproblemen zijn opgelost.

N.Schmidt

(Contactadres Kerngroep IJmond: Theo Sneekes, Rendorppark 36, 1963 AM Heemskerk, tel. 02510-36719)

-0-0-0-0-0-0-0-0-

LEDENLIJST

Wijzigen

Rob Hoogstraten, Zwedenstraat 60, 2034 AN Haarlem, 33 01 22
(nieuw adres).

Jaap Kuypers, Weteringstraat 43, 2023 RT Haarlem (nieuw adres).

Nieuw lid

C.van Marle, Eindhoutstraat 55, 2012 MK Haarlem.

Schrappen

H.Assendelft

L. ter Haar

A. Rijnbeek

-0-0-0-0-0-0-0-0-

Dat een goede IVN'er veel tijd steekt in het leiden van excursies is bekend, maar er zijn ook andere activiteiten die de aandacht meer dan waard zijn.

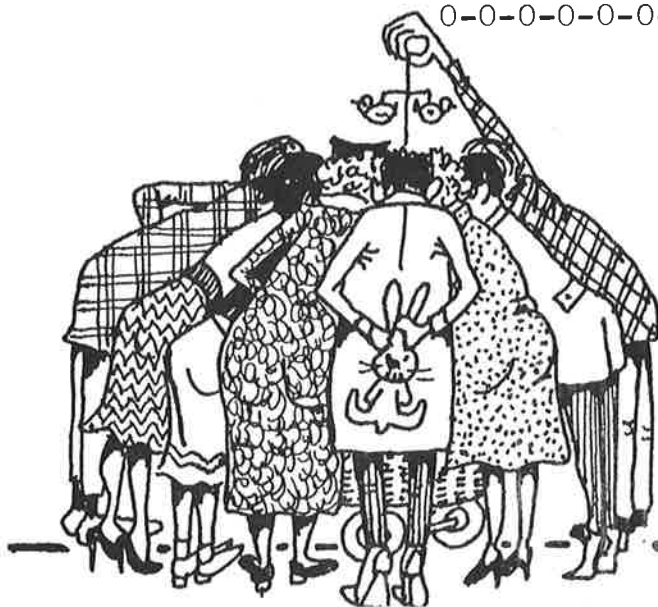
Sinds begin 1987 vindt om de twee maanden overleg plaats tussen de Hillegomse wethouder van ruimtelijke ordening en milieu en de diverse milieugroepen in de Bollenstreek. Het initiatief ging van de gemeente uit, die veel klachten en bezwaarschriften betreffende milieuproblemen te verwerken kreeg.

De wethouder wil bij zijn besluitvorming graag de kennis en ideeën laten meewegen van de mensen uit de milieugroepen, waarin onder andere het IVN is vertegenwoordigd. De onderwerpen die aan de orde komen, zijn: het inzamelen van klein chemisch afval, het gescheiden ophalen van huisvuil, het activeren van schoolprojecten, bespreking van het bestemmingsplan enzovoort.

Een van de aardige resultaten van het overleg is dat de heemtuin in Hillegom voortaan op zondag ook toegankelijk zal zijn. Er zal toezicht worden uitgeoefend door mensen uit de milieugroep en andere belanghebbenden. Vooral in het voorjaar en in de zomer is er heel wat te zien in de heemtuin.

Nico Selie

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

WI FELICITEREN:

ERIC HORNMAN en AFRA ESSEN met de geboorte van zoon DIO DIRK op 8 december;
BAUKJE en FRED HAGENS bij wie op 17 januari zoon PETER werd geboren;
ANNELOES SPRUYT (van de werkgroep cursussen) en GEERT VEENSTRA die op 15 februari werden verblijd met zoon TJERK JACOB TAMME.

PROGRAMMA '88

van het Milieucentrum / de Kinderboerderij
in park Groenendaal te Heemstede

TENTOONSTELLING:

VAN - TOT/MET:

Vogels om ons heen	9 maart
Milieutentoonstelling	12 mrt - 23 mrt
Milieudag	12 mrt
Stinzenplanten (i.h.kader van "Zuid-Kennemerland Natuurlijk")	26 mrt - 17 apr
Paaseieren expo	30 mrt - 6 apr
Duimelijntje	20 apr - 12 jun
Woltentoonstelling	15 jun - 10 jul
Schaapscheerdersfeest	medio juni
Dierensporen	13 jul - 31 aug
Demonstratie kaasmaken/Dierendag enz.	3 sep - 5 okt
Groenendaal 75 jaar	8 okt - ??

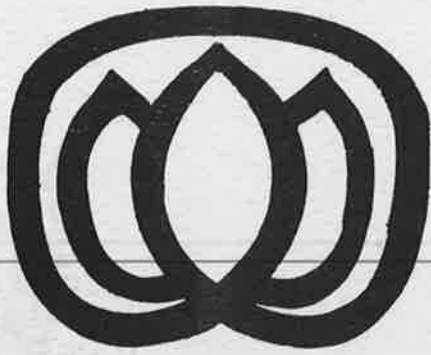
U weet: de tentoonstellingscommissie die deze exposities voorbereidt en opzet, bestaat voornamelijk uit I.V.N.-ers!

change

NY

agenda

Als groep die in de afdeling het wel en wee van de excursies verzorgt, hebben wij onze gedachten laten gaan over het komend voorjaar en de zomer. In die maanden wordt er van veel IVN-leden veel werk verwacht op allerlei terreinen, letterlijk en figuurlijk. Wij vinden het moeilijk in de vakantiemaanden ook nog een beroep op hen te doen. Daarom zijn er maar drie activiteiten, waarvan twee op verzoek. De activiteiten zijn bestemd voor onze leden en donateurs. Introduceés zijn welkom. De beide avondwandelingen duren ongeveer 2 uur.

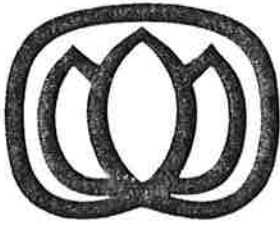
Zaterdag 23 april MIDDENDUIN, kruidenwandeling (wat is eetbaar, hoe kunnen we het bereiden?); vertrek: Duinlustweg, Overveen, ingang bij CIOS, 13.30 uur. Duur van de wandeling $2\frac{1}{2}$ à 3 uur; maximum aantal deelnemers 30; tel. opgeven bij Mona Schön-Westerduin 26 44 11 van 18 t/m 22 april (liefst 's avonds). Voor max. 20 liefhebbers is er aansluitend een "kruidenmaaltijd" bij Mona thuis (Schotersingel 49, Haarlem). Wie daaraan wil meedoen, moet dat meteen tel. doorgeven (zelfde telefoonnummer).

Donderdag 11 aug. KRAANSVLAK, avondwandeling o.l.v. Dick Vink; vertrek: hek manege De Bokkedoorns aan de Zeeweg (vanuit Haarlem links na het park De Bokkedoorns; 19.00 uur.

Donderdag 18 aug. TERREIN VAN HET PROVINCIAAL ZIEKENHUIS, Santpoort, avondwandeling; vertrek: hoofdingang Brederodelaan, 19.30 uur.

I
V
N

instituut voor natuurbeschermingseducatie

vereniging ter bevordering van het milieubesef

JAARVERSLAG VAN DE IVN AFDELING HAARLEM
EN OMSTREKEN OVER HET JAAR 1987.

Onze afdeling telde per 1 dec. 1987, 90 leden en 75 donateurs. Het bestuur hield acht bestuursvergaderingen, en bestond uit zeven personen:

1. Voorzitter: Jan Andreae.
- 2+3. Secretariaat: Mieke Wilmlink en Martin Daalmeijer.
4. Fred Hagens- penningmeester, tevens vertegenwoordiger werkgroep Publiciteit.
5. Plien Peeters- werkgroep Kursussen.
6. Scholenwerkgroep Niels van Esterik.
7. Joop Cronau met assistentie van Hennie Kenselaar verzorgden de werkgroep Excursies.

Als voornaamste activiteit voor onze afdeling gold het organiseren van publiekswandelingen. Dit jaar waren dat er twintig. Totaal \pm 850 mensen leidden wij rond in de volgende terreinen:

- Haarlemmerhout (voor- en najaar).
- landgoed Caprera - Bloemendaal (eveneens 2 maal).
- wandalbos Groenendaal - Heemstede (lente en herfst).
- Hekslootgebied Haarlem - Spaarndam.
- Liedegebied Haarlem - Spaarndam.
- Haarlemmermeersebos - Hoofddorp (mei en september).
- Schulte - Küperjanshof - Hillegom (mei en september).
- Middenduin - Overveen (avondwandeling - Vogelenzang + winterwandeling.)
- Leyduin - Heemstede (avondwandeling - Vogelenzang).
- Koningshof - Aerdenhout.
- Bomenwandeling langs de Dreef Haarlem - Heemstede.
- Elswout Overveen - Paddestoelendag.

Een vroege fietstocht werd georganiseerd in het Spaarnwoude Recreatiegebied.

Speciaal: Voor leden en donateurs werden 6 activiteiten op touw gezet in de vakantieperiode eind juni tot en met augustus. We bezochten: Huize te Manpad in Heemstede.

De Poel in Amstelveen.
Jac. P. Thijssepark te Amstelveen.
Middenduin Overveen.
Het Kraansvlak Bloemendaal.
Het Lissebos te Lisse.

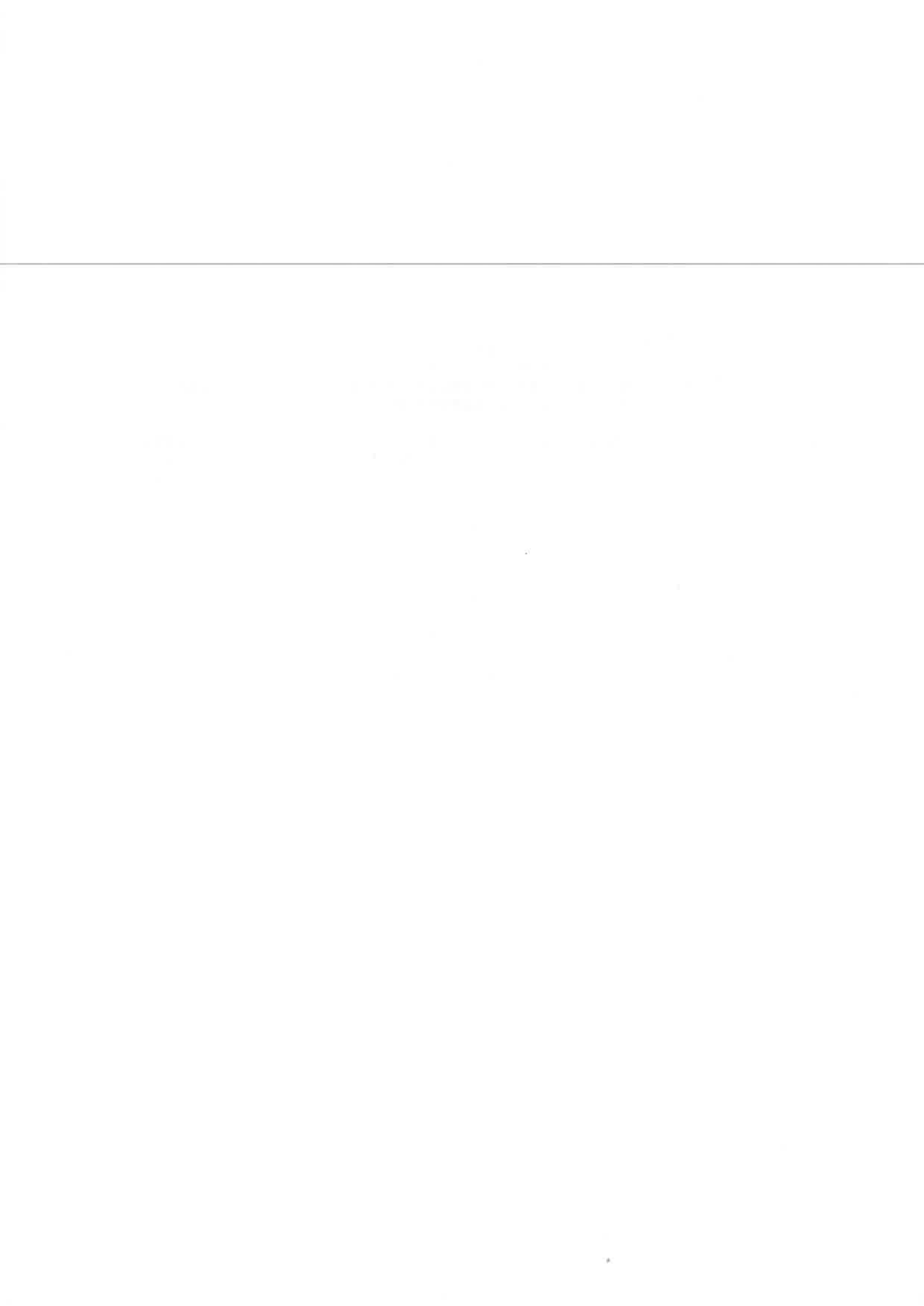
Er werden 6 wandelingen georganiseerd op verzoek voor totaal 120 mensen.

IVN-ers werkten mee aan drie exposities in het milieucentrum in het wandelbos Groenendaal te Heemstede.

- 21 maart Openingstentoonstelling \pm 2000 bezoekers.
- 10 okt. "Herfst" \pm 1500 bezoekers.
- 12 dec. " Vogels om ons heen " \pm 1000 bezoekers.

Voor de kinderen, die genoemde exposities bezochten, werden " puzzel-speurtochten " gemaakt.

Tijdens deze exposities werden \pm 500 - 600 leerlingen van diverse basisscholen ontvangen door IVN-ers in het milieucentrum.

In Thijsse's Hof te Bloemendaal werden 47 klassen ontvangen met een totaal van bijna 1200 leerlingen.

Zeer veel werk is verricht door de werkgroep Kursussen, geassisteerd door enkele gastdocenten en verschillende natuurgidsen.

33 lesavonden:
28 excursies : werden verzorgd voor de 28 deelnemers
2 weekenden : aan de gidsenkursus nieuwe stijl.
3 dagen :

Ook draaide er een groenkursus "Voorjaar" twintig deelnemers volgden 5 lesavonden en 5 excursies.

Deelnemers aan de gidsenkursus verzorgden in het najaar nog een groenkursus van 10 bijeenkomsten voor zestien belangstellenden.

Voor het onderwijs werd in het kader van de manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk 1988 een leskist gemaakt i.s.m. het Pieter-Vermeulen museum te IJmuiden. Deze kist bevat educatief les- en werkmateriaal over een achttal verschillende onderwerpen zoals: strand, water, duinen, diersporen, vlinders en is bestemd voor groep 7 en 8 van de basisschool en voor de eerste twee jaren van het voortgezet onderwijs van geïnteresseerde scholen uit Zuid-Kennemerland. In het kader van genoemde manifestaties werden ook verschillende fietsroutes uitgezet door IVN-ers.

Lezingen en/of diavoorstellingen werden gegeven éénmaal voor eigen leden en donateurs en verder op verzoek voor: Plattelandsvrouwen, Ned. Christelijke vrouwenbond, Club voor alleenstaanden Schalkwijk, Wijkcentrum Europawijk te Schalkwijk (in het kader van de aanleg van een heen - c.q. wijktuin in deze wijk.) Milieucentrum "Ecodroom" in Groenendaal te Heemstede (2 maal).

Natuurpaden werden gemaakt bestemd voor de kweektuin te Haarlem, voor wandelbos Groenendaal en de kinderboerderij te Haarlem.

Verschillende leden van onze afdeling doen "baliewerk" in het milieucentrum "Ecodroom" in wandelbos Groenendaal te Heemstede.

Er werd prettig samengewerkt met de vogelwerkgroep Haarlem en de stichting "Behoud de Hekslootpolder" te Haarlem.

de secretaris,

M. Wilmink,
v.d. Waalslaan 20
Heemstede.

